Maandag 7 augustus 1916 – ochtendeditie

Volgens een op 3 dezer te Havre uitgegeven Belgisch communiqué heeft de rechtervleugel van de Belgische troepen in Oost-Afrika, zijn opmars naar het zuiden voortzettend, Kigoma en Oedsjisji, de voornaamste Duitse haven aan het Tanganyikameer en het eindpunt van de spoorweg van Dar-es-Salam naar het meer, bezet.

De troepen der bondgenoten zijn thans in het bezit van twee punten van de centrale spoorweg, het eindstations aan het meer en Dodoma, op 375 mijl ten oosten van Kigoma. Dodoma is de 29e juli door generaal van Deventer bezet. Bovendien rukken er, naar de Times mededeelt, Belgische en Engelse colonnes ten zuiden van Victoria, Nyanza naar Tabora op, een belangrijke plaats een de spoorweg, 220 mijl ten oosten van Oedsjisji.

Maandag 7 augustus 1916 – avondeditie

Uit Luikerland.

Luik, 3 augustus.

Mag ik even in een van mijn brieven wat zeggen over onze in deze oorlogstijd meer dan ooit dierbare jeugd, en over onze scholen, waarin ze wordt opgevoed, lichamelijk, verstandelijk en zedelijk? Een ruim gedeelte van onze schoolgaande kinderen is reeds tot 1 oktober met verlof. Weldra zullen al onze onderwijsgestichten tot dan gesloten zijn. Nooit, zou men denken, komt voor kinderen een treurige vakantie. O! die van 1914 was ontzettend treurig. De reeds lang verwachte oorlogsorkaan hing over heel Europa loodzwaar dreigend in de lucht. Het was zaterdag, 1 augustus. België dreunde van het gerucht der mobilisatie. Onze jongens waren reeds allen weg

naar de naburige vestingen. In gans de stad was maar één woord meer in de taal: oorlog. In zekere school waren reeds de leerlingen naar huis en hadden verscheidene onder hen hun leraars vast gezworen, naar de ransel te zullen pakken, zodra … En bestuurder en leraars glimlachten tegen dergelijke kinderpraat en hadden die jongens, “les blancs becs” vaderlijk op de schouders getikt.

Wie weet, heren, zegde de bestuurder, vooraleer van zijn leraars afscheid te nemen, waar we in oktober zullen zijn.

Geen enkele leraar vreesde iets, doch er was een erg zware drukking in ieders hart en uit deze ontstond een algemene zucht. Wie weet?

O! de vakantie van 1914 was bitter treurig. Velen verlieten de stad en trokken naar het strand of naar de donkerste diepten van onze Ardennen. Er zijn er, die met moeite zijn weergekeerd, om hier hun werk te hernemen, denkend hoe rustig en kalm daar alles was, aan de zee en hoe de gelukkige mensen daar nooit iets van de oorlog zouden zien. “Gelukkig Vlaanderen, gelukkig strand!” zo zuchtten ze. En thans … ? O! daar zullen de vakanties nog altijd treurig zijn. En hoever, eindeloos ver is dit nu van ons. We kunnen ons strand niet meer bereiken. Anderen gingen vreugdevol nog de vakantie in, ergens naar een hun toeschijnend vredesoord van België. Zij kwamen nooit weer en zijn thans in het rijk der doden. Nog anderen hadden nauwelijks hun koffer klaar, met alles daarin voor lekkere rustdagen, waarop men door niemand zou worden gehinderd, door niemand zou worden gedwongen tot arbeiden. Een donder ratelde door de lucht. Soldaten, de onze, bestormden de stad, met gezwollen, gloeiende aangezichten, kwamen aan met eindeloze elkaar volgende treinen, trokken naar hun regiment, hadden ogen gelijk spoken, die verschrikt tot een boze daad worden aangeprikkeld. Weer donderde het, en opnieuw, en lang, en dag, en nacht, en maar altijd door. En het was vakantie. Het onmogelijke was werkelijkheid geworden en

de eerste vakantievrijdag, 7 augustus, bij de middag, kon men ten minste één leraar en een paar van zijn leerlingen zien opwaarts trekken met het Duits artillerieregiment, dat de kazerne van Sint-Walburg ging in bezit nemen. Hij wou kijken. De donder hield intussen aan en werd geweldiger. Het was het bulderen van het kanon, sterker, naarmate meer vestingen in de weer kwamen.

O, het was een treurige ongeluksvakantie. Spoedig geen dagbladen meer, noch die van buiten, noch die van binnen de stad. Afgescheiden van de lieve vakantieplaats, waar men heen wilde. Afgescheiden van de wereld, ja, van de naaste buurt. Duizenden hadden willen elders zijn, in een diep, dicht bos, waar men noch zon, noch maan zag. Doch waar was dit elders? Velen dachten onder de kanonnen, die over de stad jaagden, beschermd te leven. Zij bleven bij ons. Doch de vakantie werd dodelijk ondraaglijk en onbeschrijflijk akelig. Schrik hadden we niet, doch we zagen te veel verschrikkelijks. Toen we in de kelder drie dagen doorbrachten en niets vreesden – wat kan nog een mens in het gevaar uitzinnig veel moed hebben! – zagen we, wanneer we trachtten te slapen, doden met bloed besmeurd en vuur en puin. Want die doden waren er, we zagen ze, noch wisten waar. Doch onze verbeelding wist de waarheid. Ze waren vijanden en lievelingen. We voegden ze allen bijeen. De vijand wensten we dood. En dan kwam de gedachte: waarom moeten we tegen die mensen vechten en zij tegen ons? Waarom moet een van de twee dood zijn, vermoord worden en dan de andere zeggen: “ik heb mijn vijand geveld, gedood, overwonnen.” En denken daarbij: “Verleden week was hij nog mijn vriend en dreef ik handel met hem?” In die treurige bloedvakantie … Want vuur en puin verbeeldden we ons niet altijd. Dit zagen we. Toen kon ik weer bidden, alhoewel ik wist dat het niet helpen zou, het gebed van mijn lang vervlogen jeugd: Miserere mei Deus, secundum magnum misericordiam tuam.

– Was de vakantie van 1914 niet akeliger dan het graf, waarin men onverstoord kan slapen?

Deze is dit jaar begonnen in onverstoorde vrede. Zonder prijsuitdeling zeker, zonder muziek en zang nochtans niet. Wat we moeten ontberen, weten we. Zoals er menigvuldige zieken zijn, die hun leed nog spelend dragen, zo ook wij. We zingen nog bij elke gelegenheid:

De zang, die is voor alles goed,
Dus zing.
Hij geeft weer nieuwe kracht aan 't bloed;
Dus zing.
Hij doet ons allen vrolijk zijn,
Vergeten elke kwaal en pijn,
Dus zing (ter).

Ge hoort, ik zie het aan uw lachje, dat dit een oud Vlaams liedje is.

Ons koninklijk atheneum, met zijn 730 leerlingen, heeft niet enkel gezongen. Het heeft een tentoonstelling geopend, van wat ik zal noemen de moderne tekenkunde, zoals de kundige leraar, mijn vriend Gognez, dit verstaat: meewerken tot de alzijdige ontwikkeling van de leergang en gelijke tred houden met de andere vakken van het leerplan. Het tekenen dient zo tot voorbereiding en tot onmisbare aanvulling bij al de vakken, tot toelichting, uitleg of illustratie. Het leidt soms, bij sommige leerlingen, tot de ontluiking van een bijzondere, doch verborgen geschiktheid, al beoogt het ook veel minder het tot stand brengen van keurtekenaars, dan het voorbrengen, door allen van wat zij naar hun beste vermogen aan oorspronkelijk en persoonlijk werk kunnen leveren. De tentoonstelling gaf ook mooi schilderwerk van de leerlingen te zien.

Luik beijvert zich derhalve om, op het gebied der penseelkunst, uitstekend werk te verrichten. Het bezit vandaag kunstenaars van allereerste rang, wiens naam en werken ver over de grens zijn gegaan. De tentoonstelling, gedurende de maanden april en mei van dit jaar gehouden, was weer iets bijzonder aantrekkelijks, alhoewel zij in de tegenwoordige omstandigheden maar bescheiden kon zijn. Een zeer betreurenswaardige misdaad, waarover we tot heden toe niet spraken, werd er gepleegd. Zekere nacht werden de mooiste naakten, van een drietal van onze voornaamste meesters, met vuile verf besmeerd, zodat enkele van de beste werken van onze beste schilders, bepaald als verloren moeten beschouwd worden. Ziekelijke hersens alleen kunnen tot dergelijke aanslag drijven.

Onze lagere scholen tellen zowat bij de 25.000 leerlingen, waarvan een 10.000 de katholieke scholen bijwonen. Voor de inrichting van gemeentescholen kan de stad wedijveren met de best ingerichte onderwijsinstellingen van het land. Luik heeft haar eigen hogere burgerscholen, twee voor jongens met gezamenlijk 1500 leerlingen, en twee voor meisjes met een duizendtal leerlingen.

Veel kinderen van onze lagere scholen worden met milddadige giften gevoed en gekleed. Daar veel werklieden voor de oorlog in staat waren hun jongens middelbaar onderwijs te bezorgen, mensen, van wie velen thans van alle inkomen beroofd zijn, heeft het stadsbestuur gezorgd dat toch de kinderen tijdens de verarmende oorlogstijd hun verhoopte toekomst niet moeten opgeven door het ongeluk dat hun ouders treft. Voeding, kleding, boeken en kostelijke schoolbijwoning worden in dit geval verstrekt. Is het geen mooie daad van voorzienigheid geweest de prijsuitdelingen maar af te schaffen, daar, waar brood nuttiger is dan boeken met vergulde stempelslag of verguld op snee? De stad had daarbij een goede inval. Ze heeft diploma’s verstrekt aan haar kinderen met een mooie kleurtekening, voorstellend het op vrede hopend Luik, en nog wel van onze zo

vereerde penseelmeester, Em. Berchmans. Vlijtig studerende arme kinderen komen er op voor. Op de achtergrond nadert majestatisch de mooie vredesgodin met palmtakken in de hand en beglansd door de kleuren van de regenboog. Onder het geheel deze wondere welsprekende woorden, klinkend als een noodkreet: “Souvenir de l’année scolaire 1915-1916.” Die prijs wordt uitgereikt ook aan de armsten van geest, de laatsten van elke klas, dezelfde prijs voor al de leerlingen. Geen vernedering meer voor de zwakkeren die reeds genoeg vernederd zijn door hun achterlijkheid. Mocht dergelijk gebruik nu eens een gewoonte worden, dan zou de moderne opvoeding een reuzenstap hebben gedaan.

Tot opleiding van haar eigen onderwijzers en onderwijzeressen, en die voor de vrijzinnige gemeenten in de provincie, heeft de stad twee kweekscholen opgericht. Onmiddellijk kregen ze hun goedkeuring door het staatsbestuur. Er bleek reeds dat deze onderwijsgestichten een bloeiend tijdperk zijn ingegaan. Toekomend jaar zullen leergangen worden geopend tot opleiding van leraars en leraressen voor ons plaatselijk middelbaar onderwijs. Heel zeker komt er na de oorlog een lyceum voor onze meisjes, dat erg welkom zal zijn en onze dochters naar de hogeschool zal leiden. Deze laatste was in de jongste jaren verbazend in aanzien gestegen. Ze werd bezocht door meer dan tweeduizend buitenlandse studenten, vooral Russen en Polen. De plaats ontbreekt ons om verder te spreken over onze degelijke en talrijke technische scholen, onze reeds ver bekende Ecole des hautes études et sciences consulaires, onze Academie, die honderd leerlingen van beide geslachten onderricht bezorgt in de vakken van de kunst. De oorlog zal onze moedige stad niet beletten haar grootheid te bewerken.

Te Brussel is een tentoonstelling op sociaal gebied geopend; zij omvat rijksverzekering, arbeiderswoningen, volksziekten en voorzorgsmaatregelen tegen ongevallen.

Gouverneur-generaal von Bissing is erevoorzitter, de leiding is in handen van de Belgische afdeling van het Rode Kruis. Er bevindt zich een bioscoopschouwburg op het terrein, waar uitsluitend films zullen vertoond worden die betrekking hebben op het tentoongestelde. Aanwijzingen en programma's zijn in het Duits, Vlaams en Frans gesteld.

Verordeningen in België.

De Duitse overheid heeft de volgende verordeningen uitgevaardigd: een verordening over de voorraadopneming van weefsels, gemaakte en gebreide goederen en van lintwaren in België; een verordening, houdende verbod gedurende de maand augustus 1916 binnen het gebied van het Generaal-Gouvernement paarden van de hand te doen, aan te schaffen en uit te voeren; een verordening betreffende het aangeven van voorraden koper en tin.